

MAKSEJÕUETUSE TEENISTUSE ESIMESE TEGEVUSAASTA, st 2023. aasta TEGEVUSARUANNE

1. Sissejuhatus

Maksejõuetuse teenistus on oma tegevuses sõltumatu, autonoomse pädevuse ja oma eelarvega haldus- ja riikliku järelevalveorgan ning muu korrakaitseorgan.

Maksejõuetuse teenistuse ülesanneteks on

- a) teostada riiklikku järelevalvet (pankroti)võlgniku ja (pankroti)võlgniku lähikondsete tegevuse üle seoses (pankroti)võlgniku pankrotimenetlusega ja eesmärgiga uurida (pankroti)võlgniku ja (pankroti)võlgniku lähikondsete võimalikku seadusvastast käitumist (pankroti)võlgniku maksejõuetuse tekitamisel või makseraskuste suurendamisel pankrotimenetlustes, milles esineb avalik huvi vältida pankrotimenetluse raugemist, või selgitada välja avalikus huvis oleva maksejõuetusaja olulised asjaolud;
- b) teostada haldusjärelevalvet pankrotihalduri üle pankrotimenetluses menetluse seaduspärase läbiviimise ning pankrotimenetluse kulude otstarbekusega seoses;
- c) aidata kaasa ühtse maksejõuetuse praktika kujundamisele pankroti- ja saneerimismenetluses ning võlgade ümberkujundamise ja füüsilise isiku kohustustest vabastamise menetluses.

Maksejõuetuse teenistus ei oma väär- ega süütegude menetlemise õigust. Maksejõuetuse teenistusel ei ole õigust kohaldada vahetut sundi.

Maksejõuetuse teenistuses töötas seisuga 31.12.2023.a. kaks ametnikku: juhataja ja üks järelevalve ekspert.

Maksejõuetuse teenistus on Konkurentsiameti (koostöö- ja tugiteenuste teenistuse) teenindamisel. Maksejõuetuse teenistusel ei ole oma seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks (ameti)autot. Maksejõuetuse teenistus kasutab ametiülesannete tegemiseks dokumendihaldussüsteemi Delta, kohtuinfosüsteemi ning Microsoft Outlooki, Wordi ja Excelit.

Maksejõuetuse teenistuses koostati, saadeti ja võeti aastal 2023 vastu dokumendihaldussüsteemis Delta üle 1400 dokumendi, sh ligi 1100 dokumenti olid seotud Maksejõuetuse teenistuse avalike uurimistega varatute juriidilisest isikust pankrotivõlgnikega seoses.

Juhime tähelepanu asjaolule, et erinevalt teistest edumeelsetest riikidest puudub Eestis jätkuvalt ühtne ja terviklik maksejõuetuskaasuste kajastamise ja lahendamise IT-süsteem (nn menetlejate ja võlausaldajate ühine töölaud), mis võimaldaks maksejõuetusökosüsteemi osaliste ja menetlejate vahelist kiiret infovahetust, üksikasjalikku andmekorjet, andmete töötlemist ja statistikat teenuse paremaks juhtimiseks ning kuluefektiivseks menetlemiseks. Äriregistrisse esitatud võlgnike majandusaasta aruannetes sisalduvad arvandmed ei ole näiteks automaatselt nähtavad ja kasutatavad kohtuinfosüsteemis maakohtunike menetluslaual.

Avaliku teenusena pakutava maksejõuetusteenuse edukuse mõõtmist (inglise keeles *recovery rate for creditors*) ei ole võimalik saavutada ilma erinevate asutuste ja teenistujate ülemääraste jõupingutusteta (*tuleb teha käsitsi arvutused iga menetluse kaupa Excelis*).

Maksejõuetuse teenistus ei ole ühegi riigi poolt loodud maksejõuetusteenuse kui avaliku teenuse omanik.

Maksejõuetuse teenistusel on teabe saamise õigus piiratud¹, mistõttu tervikülevaadet Eesti maksejõuetusökosüsteemis või kogu ärikeskkonnast toimuvast ei saa Maksejõuetuse teenistusest eeldada.

2. Riiklik järelevalve – juriidilisest isikust võlgnike ja nende lähikondsete käitumine

Maksejõuetuse teenistus uurib juriidilisest isikust (pankroti)võlgniku ja selle lähikondsete võimalikku seadusvastast käitumist maksejõuetuse tekitamisel või makseraskuste suurendamisel pankrotimenetlustes.

Maksejõuetuse teenistus vaatas 2023. aastal läbi kokku 133 varatu juriidilise isiku pankrotimenetlust, kokku laekus kohtutest 140 ettepanekut² avalike uurimiste algatamiseks.

Maksejõuetuse teenistus saab oma riikliku järelevalve alged maakohtutest.³ Maksejõuetuse teenistusel puudub seadusest ja teistest õigusaktidest tulenevalt õigus ja pädevus omaalgatuslikult algatada pankrotimenetlust avaliku uurimisena või näiteks pankrotihalduri, võlausaldaja, (pankroti)võlgniku lähikondse või muu kolmanda isiku taotlusel.

Need 133 (ükssada kolmkümmend kolm) varatut juriidilist isikut on oma lähikondsete⁴ käitumise kaudu tekitanud võlausaldajatele (Eesti ühiskonnale) meile teadaolevalt kahju kokku umbes 50 miljoni euro ulatuses.⁵

Eestis tegutseb seisuga 1. jaanuar 2024 üle 350 000 juriidilise isiku. **Tähtaegselt** (*esitamise tähtaeg 01.01.2023–27.12.2023*) on registrite andmetel Eestis **esitamata 64 340** (kuuskümmend neli tuhat kolmsada nelikümmend) majandusaasta aruannet.⁶ Teisisõnu osaleb Eestis tsiviilkäibes ligi 65 tuhat ebausaldusväärset juriidilist isikut.

2023. aastal (*01.01.2023–29.12.2023*) on Eestis registrite andmetel tehtud 21 715 trahvihoiatusmäärust.

¹ Näiteks, kuigi pankrotiseadus annab Maksejõuetuse teenistusele teabe saamise õiguse, ei pruugi muu seadus teabe andjale panna kohustust teavet Maksejõuetuse teenistusele anda.

² Harju Maakohtust 104, Tartu Maakohtust 33, lisaks Pärnu ja Viru Maakohtust kokku 3.

³ On ilmnenud juhtumeid, kus maakohus näiteks käimasolevas pankrotimenetluses ilmnenud raugemise korral jätab ettepaneku Maksejõuetuse teenistusele saatmata, kuigi seadus sellise kohustuse maakohtule sätestab.

⁴ Pankrotiseaduse § 117 määratleb võlgniku lähikondsete mõiste. Kohus võib lugeda võlgniku lähikondseks ka PankrS § 117 lõigetes 1 ja 2 nimetatata võlgnikule lähedase isiku.

⁵ Juriidilisest isikust võlgnike lähikondsete õigusrikkumiste tulemusena tuli lisaks Eesti Töötukassal (riigil) hüvitada töötajatele saamata jäänud töötasud, lisaks tuli kaasata menetlustesse ajutised haldurid, kohtud ja nüüdsest Maksejõuetuse teenistus, mis on samuti riigieelarves täiendav kulu.

⁶ Äriregistri andmetel oli 30.11.2023 seisuga registris 358 148 juriidilist isikut. 2023. aastal esitati kokku 260 289 majandusaasta aruannet (*esitamise aeg 01.01.2023–07.12.2023*).

2023. aastal (01.01.2023 – 29.12.2023) on Eestis registrite andmetel tehtud 3760 trahvimäärust.

Seisuga 1. detsember 2023 oli Eestis registrite andmetel kokku 269 400 osaühingut, millest 171 729 osaühingu puhul on ainuosanik ja ainus juhatuse liige üks ja see sama füüsiline isik.

2023. aastal kuulutas kohus Eestis välja **141 juriidilise isiku pankroti, sh Maksejõuetuse teenistuse taotlusel kuulutati välja 14 varatu juriidilise isiku pankrotimenetlust riikliku järelevalvena ehk avaliku uurimisena.**

Likvideerimiskannete arv Eestis oli registrite andmetel aastal 2023 mitmetes kordades suurem.

Nimekiri kõikidest varatutest juriidilistest isikutest, mis on Maksejõuetuse teenistusele maakohtute kaudu 2023.a. analüüsimiseks saadetud, on toodud tegevusaruande lisas nr 1.

Nimekiri avalikest uurimistest on kättesaadav siin: <https://maksejouetus.konkurentsiamet.ee/avalikud-uurimised-2023-aastal>

Neist 14 algatatud avalikust uurimisest lõpetati 2023. aastal Maksejõuetuse teenistuse kooskõlastusel või taotlusel ära 3 pankrotimenetlust. Nendest üks on kohtus aastavahetuse seisuga lõpparuande kinnitamise ootel.

Kõigi avalike uurimiste läbiviimisega seotud Maksejõuetuse teenistuse eelarvest tasutud menetlustega seotud kulud ja ettemaksed (tagatised) kahju hüvitamise hagide esitamisel olid 2023. aastal summas **28 520,27** eurot.

2023. aastal saadi avalike uurimiste tagajärjel võlausaldajatele pankrotivõlgnike lähikondsetelt tagasi kokku **29 178,16** eurot ning lisaks hüvitati (hüvitatakse) Maksejõuetuse teenistusele riigieelarvesse tagasi menetluskulusid summas **4236** eurot.

Maksejõuetuse teenistus tuvastas aastal 2023 järgnevad **varatute juriidiliste isikute juhtimisorganite ja raamatupidamise eest vastutavate isikute enim levinud rasked juhtimisvead ja õigusrikkumised:**

- a) 105 juhul, st ligi 77% juhtudest ei ole äriühingu juhtorgani liikmed esitanud õigel ajal kohtule pankrotiavaldust;
- b) 63 juhul, st ligi 47% juhtudest puudub või on puudulikult peetud raamatupidamine;
- c) varatu äriühingu juhatuse liikmed on teinud lisaks pankrotiavalduse õigeaegsele esitamata jätmisele muid raskeid juhtimisvigu, näiteks raamatupidamise korraldamata jätmine 36 juhul, maksude väärarvestus 19 juhul, äriühingu raha kasutamine ettevõtlusega mitteseotult ja vara äriühingust väljaviimine 16 juhul ja ettevõtte üleminek (uue äriühingu asutamisega) – 3 juhul;
- d) varatutel äriühingutel on majandusaasta aruanded esitamata 70 juhul (53% juhtudest), viimast majandusaasta aruannet pole esitatud 23 juhul, kahe viimase majandusaasta aruannet pole esitatud 13 juhul, kolme viimase aasta aruannet – 10 juhul, nelja kuni kaheksa aasta majandusaasta aruannet – 16 juhul;
- e) nõrk äriplaan (*inimese oskamatus äri teha ja äriühingut juhtida*) on tulnud ilmsiks 26 juhul;
- f) varatu äriühing on jäetud maha ja osad on müüdnud enampakkumisel ning uus ostja on äriühingu ära ostnud – 2 juhul;

- g) ühe ettevõtja pankrot on tekitanud teise ettevõtja pankroti (nn ahelreaktsioonid) – 5 juhul.

Eraldi teema on võlgnike lähikondsetele realselt vastutuse kohaldamine eelpool nimetatud raskete juhtimisvigade ja õigusrikkumiste korral ning inimeste käitumise mõjutamine. Maksejõuetuse teenistusel kui riikliku järelevalve organil puudub kehtiva õiguse kohaselt näiteks ärikeelu kohaldamise õigus võlgnike lähikondsete suhtes. Ärikeelu väärilised olid/on aastal 2023 Maksejõuetuse teenistuse hinnangul 59 (viiskümmend üheksa) inimest.

Varatu äriühingu maksejõuetuse põhjuseks võivad olla ka muud asjaolud, näiteks väliskeskonna teguritest tingitud probleemid – *koroonapiirangud, sõjast tingitud sanktsioonid, ehitusmaterjalide, energia ja tööjõu hinna tõus, tänava remont Tallinnas ja muud vääramatute jõu tegurid* – seda esines 27 juhul, st ca 20% Maksejõuetuse teenistuse läbivaadatud kaasustest.

Avalikes uurimistes on pankrotivõlgniku omanik ja juhtorgani liige reeglina meessoost, eesti või vene keelt kõnelev, kõrgharidust mitteomav, mitmendat korda ettevõtlusega alustanud (tegelev), raamatupidamisteenust ja finantsjuhtimist äriühingusse sisse ostev inimene. Üldjuhul maksejõuetuse ja varatuse tekitamise hetkeks on sisuliselt tegemist ainuomanikuga ja juhatuse liikmega ühes füüsilises isikus. Raamatupidamise eest vastutav isik on üldjuhul naissoost.

Nendes 133 pankrotimenetluses, mida Maksejõuetuse teenistus analüüsis, oli maakohtute poolt määratud 36 pankrotihaldurit ning enim jõudis Maksejõuetuse teenistusele läbivaatamiseks Kristjan Aava, Indrek Lepsoo, Andrias Palmits ja Jüri Truutsi koostatud ajutise halduri kui sõltumatu eksperdi aruandeid.

Maksejõuetuse teenistusele teadaolevalt jäid 43% varatutest juriidilisest isikust võlgnikest võlgu võlausaldajatele summas kuni 51 000 eurot, 20% varatutest juriidilisest isikust võlgnikest võlgu võlausaldajatele summas 51 000 kuni 100 000 eurot. Seega 63% (84 varatu ühingu) vastu oli/on nõudeid summas kuni 100 000 eurot. Samas jäid 20% varatutest juriidilisest isikust võlgnikku võlausaldajatele võlgu 100 000 eurot kuni 300 000 eurot. Viis varatut juriidilisest isikust võlgnikku suutsid teha enamuse võlast so ca 64 %, s.o 32 miljonit eurot.

Kokkuvõte

Võlad kuni 51 000 eurot = 57 varatut ühingut

Võlad 51 001 eurot kuni 100 000 = 27 varatut ühingut

Võlad 100 001–300 000 eurot = 27 varatut ühingut

Võlad 300 001–1 000 000 eurot = 17 varatut ühingut

Üle 1 miljoni = 5 varatut ühingut, kellest 2 omakorda metalli müügiga tegelevat varatut ühingut = 27,9 milj eurot

Ettepanekud algatada avalik uurimine tehti järgmistes sektorites	Laekunud ettepanekute arv	Teadaolevad võlausaldajate nõuded varatute ühingute vastu (eurodes)
ehitussektor	37	8 milj

jaemüük, e-poed, ehted, rõivad, mänguasjad, toidukaubad, lilled, seemned, kodumasinad, pesu, puidust dekoratiivesemed, kellad	19	3,9 milj
restoranid, kohvikud, muud toitlustamine, alkoholivaba joogi villimine	17	2 milj
arvutisüsteemide haldus, programmeerimine, uue platvormi tegemine, uued lahendused	9	2,8 milj
enda või teiste kinnisvara haldus, koristus	7	0,9 milj
finantsteenused, äri- ja võlanõustamine, raamatupidamine	6	0,5 milj
kaubavedu	6	0,2 milj
mootorsõidukite remont, varuosad, värvimine	5	0,168 milj
mööbli tootmine	2	1,5 milj
„ühendamise skeem“	1	0,7 milj
metalli müük	2	27 milj ja 0,9 milj
päikesepaneelide paigaldus „MTÜ/UÜ skeem“	1	0,132 milj
muud (loomakasvatus, mesindus, reklaam, rõivaste õmblemine jm)	21	

Juhul kui ilmneb, et võlgnik või võlgniku lähikondne on seoses maksejõuetuse tekkimisega pannud toime kuriteo tunnustega teo, teatab Maksejõuetuse teenistus sellest prokurörile või politseile kriminaalmenetluse alustamise otsustamiseks. Kuriteoteateid esitati Maksejõuetuse teenistuse kaasabil 2023. aastal avalike uurimistega seoses kokku 5 (viiel) korral.

Samuti uurib Maksejõuetuse teenistus varatute ühingute sularahatehinguid ning teavitab kahtlastest sularahatehingutest Rahapesu Andmebürood. Teavitusi tegi Maksejõuetuse teenistus 2 (kahel) korral.

Sularaha väljavõtmisi varatutest äriühingutest tuvastas Maksejõuetuse teenistus kogusummas üle 2,5 miljoni euro.

Maksejõuetuse teenistus võib taotleda kohtult ärikeelu kohaldamist võlgniku lähikondsete suhtes. Maksejõuetuse teenistus abistas maakohtuid ärikeelu kohaldamisel 2 (kahel) korral ja esitas ärikeelu taotlused iseseisvalt 2 (kahel) korral. **Ärikeeluväärilisi inimesi oli/on Eestis tunduvalt rohkem.**

Ülevaade maksejõuetuse põhjustest, lähikondsete käitumisest ja raamatupidamise korraldamisest on toodud tegevusaruande lisas nr 2.

2023. aastal ei rakendanud Maksejõuetuse teenistus õigust osta sisse eriauditeid.⁷ Maksejõuetuse teenistuse ametnikud koostasid menetlustes vajalikud analüüsid ja kontrollid ise.

3. (Haldus)järelvalve pankrotihalduri kutse kandjate ehk maksejõuetusökosüsteemis avalike ülesannete täitjate suhtes

Eestis kehtib pankrotihalduri kutse kandjate (*PankrS § 54 nimetatud avalike ülesannete täitjate*) tegevuse või tegevusetuse suhtes pädevate järelevalveorganite ja järelevalve liikide paljususe.

⁷ Mõiste „eriaudit“ sisu tekitab küsitavusi. Vaata audiitortevõtmise seaduse § 50 - 53.

Maksejõuetuse teenistus ei ole pankrotiseaduse seletuskirja kohaselt peamine järelevalve teostaja.

Pankrotimenetlus on avaliku huviga menetlus. Vastavalt PankrS § 67 võivad pankrotihalduri tegevuse peale parasjagu läbiviidavas pankrotimenetluses võlgnik ja võlausaldaja kaevata pankrotitoimkonnale, võlausaldajate üldkoosolekule, kohtule või Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojale. Vandeadvokaadist pankrotihalduri kui avaliku ülesande täitja rikkumiste korral maksejõuetusmenetlustes tuleb pankrotiseaduse ja advokatuuriseaduse kohaselt pöörduda Eesti Advokatuuri juhatuse ja/või aukohtu poole.

Eesti Advokatuur on 14.09.2023. aastal Maksejõuetuse teenistusele saadetud vastuskirjas järelevalve praktika ühtlustamise eesmärgil selgitanud, et Eesti Advokatuur on /.../ „advokaatide omavalitsuslikel põhimõtetel tegutsev kutseühendus õigusteenuse osutamise korraldamiseks era- ja avalikes huvides ning advokaatide kutsealaste õiguste kaitsmiseks. /.../ Eesti Advokatuuri juhatuse ega aukohus ei teosta vandeadvokaatidest pankrotihaldurite üle haldusjärelevalvet.“

Seega vandeadvokaadina tegutsevaid pankrotihalduri kutse kandjaid kui avaliku ülesande täitjaid õigusrikkumiste ja pankrotihalduri hea tava rikkumise korral vastutusele võtta ei saa, eriti olukorras, kus pankrotimenetlus on kohtu poolt lõpetatud.

Vastavalt pankrotiseaduse § 70 teostab Maksejõuetuse teenistus piiratud ulatuses iseseisvalt oma äranägemise järgi ja sõltumatult haldusjärelevalvet pankrotihaldurite üle.

Hoolimata asjaolust, et Maksejõuetuse teenistusele pankrotiseaduse ja selle seletuskirja kohaselt kaebusi esitada ei saa, pöörduti Maksejõuetuse teenistuse poole 2023. aastal kirjalikult ligi 100 korral – seda nii füüsilisest kui ka juriidilisest isikutest võlgnike, võlausaldajate, pankrotihaldurite endi ja muude asutuste poolt.

Lisaks uuris Maksejõuetuse teenistus piiratud ulatuses oma äranägemise järgi 2022. aastal ja 2023. aastal lõppenud ning lõppema pidanud pankrotimenetlusi.

Maksejõuetuse teenistus tuvastas aastal 2023 alljärgnevad leiud (õigusrikkumised) pankroti- ja saneerimismenetlustes.

- Kohus kinnitas lõpparuande, lõpetas pankrotimenetluse ja vabastas vandeadvokaadist pankrotihalduri tema kohustustest aastal 2020 tingimusega, et halduri kohustustest vabastamine jõustub pärast pankrotivõlgniku registrist kustutamist. Avalikku ülesannet täitev vandeadvokaadist likvideerija (*samas asjas olnud pankrotihaldur*) ei olnud aastal 2023 pankrotivõlgniku kustutamiseks äriregistrile kandeavaldust veel esitanud. Vandeadvokaat kandis pankrotivõlgniku pangakontolt enda juhitud ja omatud advokaadibüroo kontole „deposiiti“ suures ulatuses rahalisi vahendeid. Advokaadibüroost raha pankrotivõlgniku kontole tagasi ei kantud võlausaldajate jaoks. Vandeadvokaat sulges pankrotivõlgniku pangakonto ja esitas registrile kustutamiseavalduse koos pankrotivõlgniku likvideerimisaruandega, kus „deposiidi“ summasid ei kajastatud.
- Kohus kinnitas lõpparuande, lõpetas pankrotimenetluse ja vabastas pankrotihalduri tema kohustustest aastal 2023 tingimusega, et halduri kohustustest vabastamine jõustub

pärast pankrotivõlgniku registrist kustutamist. Paar kuud pärast kohtus lõpparuande kinnitamist kandis avalikku ülesannet täitev vandeadvokaadist likvideerija (*samas asjas olnud pankrotihaldur*) pankrotivõlgniku pangakontolt enda juhitud ja omatud advokaadibüroo pangakontole summa märkega „deposiiti“. Pankrotivõlgnik on registrist kustutatud.

- Kohus kuulutas välja pankroti. Pankrotihaldur võttis pankrotivõlgniku kontolt raha endale kassasse pankrotimenetluse läbiviimise ajaks. Enne lõpparuande esitamist kohtule pani kassast raha tagasi pankrotivõlgniku kontole.
- Vandeadvokaadist pankrotihaldur nõudis enampakkumise raames osalejatelt enampakkumisel osalemiseks vajaliku tagatise tasumist enda advokaadibüroo maksekontole, mitte pankrotivõlgniku maksekontole pangas. Tegemist on käimasoleva pankrotimenetlusega ja kohut on teavitatud.
- Pankrotihaldur delegeerib talle kohtu poolt usaldatud pankrotimenetluses oma otsustuspädevust kolmandale isikule tähtajatult ja edasivolitamisiõigusega.
- Kohus teeb varem saneerimisnõustajana sama võlgniku suhtes tegutsenud isikule ettepaneku asuda ajutise halduri ja pankrotihaldurina avalikke ülesandeid täitma. Isik ei keeldu pakkumisest (kuigi peaks) ja kinnitab kohtule enda sõltumatust ja erapooletust võlgnikest ja võlausaldajatest.
- Vähemalt poolteist aastat nõustas vandeadvokaat võlgnikku ja tema lähikondseid regulaarselt õigusteenu osutades ja kohtuvaidlustes maksejõuetusajades esindades (eraõiguslikus suhtes). Sama vandeadvokaat nõustas võlgniku juhtkonda maksejõuetusküsimustes ja viis läbi oma kliendi (selle sama varatu võlgniku) saneerimismenetluse saneerimisnõustajana (avaliku ülesande täitjana) oma kliendi (võlausaldaja, ühtlasi sama varatu võlgniku lähikondse) huvides kinnitades kohtule oma erapooletust ja sõltumatust nii võlgnikust kui ka võlausaldajatest. Lisaks soovis sama vandeadvokaat saada ka koheselt järgnevas pankrotimenetluses sama varatu võlgniku ajutiseks halduriks kinnitades kohtule oma erapooletust ja sõltumatust nii võlgnikust kui võlausaldajatest. Leidus ka muid olulisi õigusrikkumisi ning pankrotihalduri ja saneerimisnõustaja hea tava rikkumisi. Maksejõuetuse teenistus esitas antud asjas 31.08.2023 taotluse Eesti Advokatuurile vandeadvokaadi vastutusele võtmiseks. Eesti Advokatuuri aukohus leidis vastupidiselt Maksejõuetuse teenistusele, et mitte ühtegi rikkumist vandeadvokaat toime pannud ei ole. Eesti Advokatuur on keeldunud Maksejõuetuse teenistusele asja toimikuga tutvuda.
- Pankrotihalduril puudub maksejõuetusasja toimik.
- Saneerimisnõustajal puudub saneerimisasja toimik.
- Likvideerijal kui avaliku ülesande täitjal puudub likvideerimistoimik.
- (Vandeadvokaadist) saneerimisnõustaja ja/või pankrotihaldur teeb PankrS § 125 sätestatud keelatud tehinguid isikliku kasusaamise eesmärgil.

- (Vandeadvokaadist) saneerimisnõustaja ja/või pankrotihalduri bürool (OÜ-l) on majandusaasta aruanne tähtaegselt äriregistrile esitamata.
- Võlanõustajast usaldusisik kui avaliku ülesande täitja võtab usaldusaluse st füüsilisest isikust võlgniku käest vastu võlausaldajatele mõeldud rahasummad ja kasutab need isiklikuks otstarbeks ära st ei kanna summasid edasi võlausaldajatele.
- Pankrotihaldur keeldub pankrotivõlgniku vara valitsemisest.
- Pankrotihaldur keeldub pankrotivõlgnikult raamatupidamisdokumentide vastuvõtmisest.
- Pankrotihaldur ei vii pankrotimenetlust läbi. Menetlus seisab.
- Saneerimisnõustaja ei teosta saneeritava makseraskustes oleva äriühingu üle järelevalvet (*näiteks on võlgniku majandusaasta aruanded avalikkusele tähtaegselt esitamata*).

Maksejõuetuse teenistus ei oma kehtiva õiguse kohaselt pankrotihalduri kutse kandjale kui avalikku ülesannet täitvale isikule (distsiplinaar)karistuse määramise õigust isegi juhul, kui Maksejõuetuse teenistus rikkumise(d) teada saab või ise tuvastab.

Hetkel kehtiva õiguse kohaselt ei saa mitte ükski (haldus)järelevalvet teostav organ pankrotihalduri kutse kandjalt talle antud tegutsemisõigust ära võtta. Maksejõuetuse teenistusele teadaolevalt on Eesti ainus riik maailmas, kus selline regulatsioon kahetsusväärset kehtib.

Maksejõuetuse teenistusel puudub seadusest ja teistest õigusaktidest tulenevalt õigus ja pädevus võtta üle näiteks varatu võlgniku avaliku uurimisena läbiviidavas pankrotimenetluses (riiklikus järelevalves) pankrotihalduri õigused, kohustused (*PankrS § 55*) ja avalikud olulised ülesanded ning menetleda riikliku järelevalvena läbiviidavat pankrotimenetlust ise edasi või viia riikliku järelevalvena läbiviidavat pankrotimenetlust läbi pankrotihalduri eest.

Aastal 2023 kasutas Maksejõuetuse teenistus **kuuel korral neljateistkümnest** talle riikliku järelevalve raames st avalikes uurimistes antud õigust (võlausaldaja rollis olles) välja vahetada kohtu poolt algselt määratud pankrotihaldur.

Vabariigi Valitsuse seaduse § 75¹ lõikes 1 sätestatud haldusjärelevalve on ühe haldusorgani (näiteks Maksejõuetuse teenistuse, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja juhatuse, Advokatuuri juhatuse) kontroll teise haldusorgani (näiteks *pankrotiseaduse §-s 54 nimetatud kutsetegevuse kandjate*⁸ – st *pankrotihaldur, saneerimisnõustaja, likvideerija ülesannetes ajutine haldur/pankrotihaldur, usaldusisik*) üle. Haldusjärelevalve puhul ei määra alluvussuhe järelevalvepädevust (VVS § 75¹ lg 2). Järelevalve teostaja võib eriseadusest tuleneva volituse

⁸ Vastavalt pankrotiseaduse § 54 on **pankrotihalduri kutsetegevuseks pankrotimenetluste läbiviimine, tegutsemine juriidilise isiku sundlõpetamise korral kohtu poolt määratud likvideerijana ja saneerimisnõustajana ning õigusaktidega pandud teiste ülesannete täitmine**. Vastavalt advokatuuriseaduse § 46 lg 3 valvavad advokaadi tegevuse järele pankrotihaldurina tegutsemise asjades ehk **pankrotiseaduse § 54 nimetatud kutsetegevuse asjades** st riigi nimel ja volitusel avaliku halduse ülesannet (haldusülesannet) täitvate advokaatide kui riigi haldusorganite tegevuse või tegevusetuse üle **nii Eesti Advokatuuri juhatus kui ka Maksejõuetuse teenistus**.

alusel kontrollida haldusorgani kogu tegevust, mis haldusorganisatsioonis asub teises valitsemisalas, või ka haldusorganit, mis on tema kõrgemalseisev organ.

Järelevalvepädevus tuleneb konkreetse haldusorgani tegevusvaldkonnast tagada selles valdkonnas (*näiteks maksejõuetusvaldkond*) kehtivate normide järgimine ning kohustusest kontrollida sh teiste haldusorganite poolt seadusega või seaduse alusel kehtestatud nõuete järgimist. Avalik kord on ühiskonna seisund, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning õigushüvede (*näiteks erapooletu ja sõltumatu saneerimis- ja pankrotimenetlus, menetlusosaliste võrdne kohtlemine, kiire, efektiivne ja otstarbekas menetlus*) ning isikute (*näiteks võlausaldajate*) subjektiivsete õiguste kaitstus.

Haldusjärelevalvega on hõlmatud riigi haldusorganite kogu tegevus. Haldusjärelevalve hõlmab eelkõige järelevalvatava tegevuse õiguspärasust. Kuna haldusjärelevalve hõlmab erinevaid valdkondi, võib teatud juhtudel olla vaja ette näha ka laiem haldusjärelevalve ulatus, kus haldusjärelevalve hõlmab ka tegevuse otstarbekust. Haldusjärelevalve hõlmab otstarbekust ainult siis, kui see on eriseaduses (*näiteks pankrotiseaduses*) sätestatud.

VVS §-s 75² on sätestatud haldusjärelevalve meetmed. Sama paragrahvi lõike 1 kohaselt on järelevalve teostajal (*näiteks Maksejõuetuse teenistusel*) õigus nõuda järelevalvatavalt (*näiteks vandeadvokaadist saneerimisnõustajalt, vandeadvokaadist likvideerijalt*) seletusi ja dokumente, peatada järelevalvatava asjakohane ametnik või töötaja ning teda küsitleda, kontrollida meeleliselt või tehnilise vahendi abil järelevalvatava valduses olevat vallasasja, sealhulgas avada uksi ja kõrvaldada muid takistusi, võtta järelevalvatava valduses olev vallasasi hoiule ning vajaduse korral hoiule võetud vallasasi müüa või hävitada, siseneda järelevalvatava territooriumile, piiratud või tähistatud kinnisasjale, ehitisse või ruumi, sealhulgas avada uksi, väravaid või kõrvaldada muid takistusi, jäädvustada olukorda, võtta proove ja näidiseid, samuti teostada mõõtmisi või ekspertiise.

VVS §-s 75² nimetatud haldusjärelevalve meetmetele võib eriseadusest (*näiteks pankrotiseadusest, advokatuuriseadusest, saneerimisseadusest*) tuleneda teisi meetmeid, mida saab rakendada lisaks Vabariigi Valitsuse seaduses sätestatud haldusjärelevalve läbiviimisel.

Vastavalt advokatuuriseaduse § 46 (*järelevalve advokaadi tegevuse üle*) valvab advokaadi tegevuse järele (peamiselt) advokatuuri juhatus (§ 46 lg 1). Advokaat, kelle tegevuse järele valvatakse, on Eesti Advokatuuri juhatuse nõudel kohustatud:

- 1) ilmuma juhatuse istungile;
- 2) esitama juhatusele või juhatuse määratud isikule advokaadibüroo asjaajamisega ja advokaadi (*NB! mitte pankrotihalduri, saneerimisnõustaja, likvideerija, usaldusisiku*) kutsetegevusega seotud dokumendid;
- 3) andma oma tegevuse kohta juhatusele või juhatuse määratud isikule seletusi;
- 4) võimaldama juhatuse määratud isikul pääseda büroo ruumidesse.

Advokaadi tegevuse järele pankrotihaldurina tegutsemise asjades valvab peale Eesti Advokatuuri juhatuse ka Maksejõuetuse teenistus. Advokaat, kelle tegevuse üle Maksejõuetuse teenistus teostab järelevalvet, on Maksejõuetuse teenistuse nõudel kohustatud esitama oma tegevusega seotud dokumendid ning andma oma tegevuse kohta seletusi.

Ajutine haldur, usaldusisik ja haldur peavad Maksejõuetuse teenistusele ka pärast avalikest ülesannetest vabastamist andma teavet ja dokumente ning tegema Maksejõuetuse teenistusega koostööd.

Pankrotihaldurile kohaldub „Pankrotihaldurite ja saneerimisnõustajate hea kutsetava“ (kehtestatud Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja erakorralise kutsekogu 30.06.2022 otsusega nr 2 „Pankrotihaldurite ja saneerimisnõustajate hea kutsetava kehtestamine“), kättesaadav: <https://kpkoda.ee/wp-content/uploads/public/pankrotihaldurite-ja-saneerimisnoustajate-hea-kutsetava.pdf>

Maksejõuetuse teenistus on esitanud nimetatud kutsetava täiendamise osas pankrotihalduritele ja saneerimisnõustajatele kirjalikult soovitusi. Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja kutsekoja juhatus ei ole seni nõustunud Maksejõuetuse teenistuse soovitustega täiendada head kutsetava kõigile pankrotihalduri kutse kandjatele (PankrS § 54) ning lahti selgitada olulisi väärtusi ja rahvusvaheliselt maksejõuetusõiguses tunnustatud põhimõtete järgimist avaliku ülesande täitmisel.

Heas kutsetavas sätestatud põhimõtete rikkumise eest võib aukohus huvitatud isiku, **Justiitsministeeriumi** (mitte Maksejõuetuse teenistuse) või Koja muu organi taotlusel algatada aukohtumenetluse ja määrata kutsekogu liikmele distsiplinaarkaristuse, kui on alust arvata, et kutsekogu liige on toime pannud aukohtu menetleva distsiplinaarsüüteo.⁹

Koja aukohus ei aruta ega karista distsiplinaarkorras koja liikmeks olevat advokaati. Koja aukohus võib taotleda advokatuuri aukohtult advokaadi suhtes aukohtumenetluse algatamist. **Justiitsministeerium** võib taotleda advokatuuri aukohtumenetluse algatamist vastavalt [advokatuuriseaduse § 16 lõikele 4](#) või Koja aukohtumenetluse algatamist vastavalt [kohtutäituri seaduse § 101 lõikele 2](#).

Maksejõuetuse teenistus on seisukohal, et kogu tegevusele ette nähtud haldusjärelvalvet kutseorganisatsioonid praktikas ei teosta.

Kokkuvõtte järelevalveorganite arvamustest maksejõuetusvaldkonnas järelevalve teostamisest on esitatud tegevusaruande lisis nr 3.

Maksejõuetuse teenistus on märganud teatud pankrotihalduri kutse kandjate poolt avaliku ülesande täitmisele võtmises käitumuslikki muudatusi pärast Maksejõuetuse teenistuse tööle asumist, [nagu näiteks](#) kui varem tegutses haldur Harju Maakohtu tööpiirkonnas, siis nüüd soovitakse Tartu Maakohtu kohtunike tööpiirkonnast tööd saada ning kui varem piirati enda avalike ülesannete täitmist vaid juriidilisest isikust võlgnike menetlustega, siis nüüd pigem füüsilisest isikust võlgnike menetlustega ja saneerimismenetlustega, kus tööalast kokkupuudet Maksejõuetuse teenistusega on vähem.

4. Ühtse maksejõuetuse praktika kujundamise ühtlustamisele kaasa aitamine

⁹ PankrS § 71. Distsiplinaarvastutus

(1) Halduri kutsetegevust sätestavatest õigusaktidest tulenevate kohustuste rikkumise eest võib Koja aukohus määrata haldurile distsiplinaarkaristuse.

(2) Koja aukohus võib lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatule määrata haldurile distsiplinaarkaristuse:

1) koja organi otsuste ja hea kutsetava rikkumise eest;

2) vääritud teo eest, mis on vastuolus üldtunnustatud kõlblusnormidega või mis vähendab usaldust pankrotihalduri kutse vastu, sõltumata sellest, kas tegu on pandud toime pankrotihalduri kohustusi täites;

3) käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rikkumise eest, kui **Justiitsministeerium** on andnud asja arutamise aukohtule.

Vastavalt märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadusele võib Maksejõuetuse teenistus teha adressaadile (näiteks Justiitsministeeriumile, Eesti Advokatuurile, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojale, Finantsinspeksioonile, Võlanõustajate Liidule või pankrotihalduri kutse kandjatele) ettepanekuid asutuse või haldusorgani töö korraldamiseks või valdkonna arengu kujundamiseks ning võib anda adressaadile avaliku elu ja riigivalitsemisega seotud teavet.

Nii on Maksejõuetuse teenistus saatnud Justiitsministeeriumile, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojale, Eesti Advokatuurile ja pankrotihalduri kutse kandjatele (märgu)kirju, näiteks:

- a) 10. veebruaril 2023. aastal Justiitsministeeriumile seoses pankrotihaldurite töökoormuse võimaliku tõusuga majanduslanguse tingimustes ja pankrotiseaduse § 59 sätete täitmisega seoses avaliku teenuse osutamise läbipaistvusega;

Lühidalt: Maksejõuetuskaasustega tegelevate avaliku ülesannete täitjate, kohtute ja järelevalve töökoormus pidevalt kasvab.

Maksejõuetusteenuste kui avalike teenuste osutamise kvaliteet langeb.

Koda ei taga järelkasvu, eksamid arusaamatul põhjusel ebaõnnestuvad.

Ilma mitte mingit eksamit tegemata saavad pankrotihaldurina tegutseda vandeadvokaadid, kes on Advokatuuris välja õpetatud eraõiguslikus suhtes õigusteenuse osutamiseks, mitte avaliku ülesande täitjaks maksejõuetusvaldkonnas erapooletult, sõltumatult ja kõigi menetlusosaliste huvides otstarbekalt ja riigimehelikult käituma.

Võlausaldajad ja Maksejõuetuse teenistus ei saa aru, milliste kriteeriumite alusel tuleks menetlustesse haldurikutse kandjaid määrata, sest PankrS § 59 toodud register Eestis ei vasta registrile kehtestatud nõuetele ja tunnustatud rahvusvahelistele normidele.

- b) 9. märtsil 2023. aastal Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojale ja pankrotihalduri kutse kandjatele tähelepanekud seoses võlausaldajate suhetega, pankrotimenetluste menetluskulude planeerimisega ja otstarbekuse teemadel pankrotimenetlustes;

Lühidalt: Avaliku ülesande täitjad on haldusorganid, kes muuhulgas peavad selgitama menetlusosalistele tasuta nende õigusi ja kohustusi maksejõuetusmenetlustes, planeerima menetlustes tehtavaid võimalikke kulutuste tegemist otstarbekalt ning rakendama hea halduse tavasid näiteks kolme pakkumise võtmist teenuste sisse ostmiseks pankrotimenetlustes. Menetlustoimingud tuleb võlausaldajatega eelnevalt kooskõlastada.

- c) 27. mail 2023. aastal Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojale märgukirja pankrotihaldurite töökoormuse osas ning soovitusel korraldada pankrotihaldurite ja saneerimisnõustajate eksam;

Koja andmetel sügisel korraldatud eksam taaskord ebaõnnestus. Muud infot näiteks põhjuste kohta avalikkusel ja Maksejõuetuse teenistusel ei ole.

- d) 29. mail 2023. aastal Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojale ja pankrotihalduri kutse kandjatele soovitusel pankrotihalduri hea kutsetava täiendamiseks (kiri nr 12-1/2023-007-3 avalikus dokumendiregistris);

Seni ei ole Koja liikmed ise ega Koja kutsekoogu juhatus nõustunud kõigi pankrotihalduri kutse kandjate jaoks head kutsetava (eetikakoodeksit) täiendama.

- e) 15. augustil 2023. aastal Eesti Advokatuuri juhatusele pöördumise ja 17. augustil 2023. aastal Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja kutsekogu juhatusele pöördumise haldusjärelvalve ühtlustamiseks.

Mõlemad organisatsioonid teatasid septembris, et sisulist, proaktiivset ja kõikehõlmavat haldusjärelvalvet ei teostata. Vaata tegevusaruande lisa nr 3.

Lisaks on Maksejõuetuse teenistus aastal 2023 juhtinud Finantsinspektsiooni kui krediitiasutuste üle järelvalvet teostava organi tähelepanu füüsilisest isikust pankrotivõlgnike muredele suhetes krediitiasutustega ja võimalikule põhiõiguste rikkumisele (teovõime piiramine pankrotimenetlustes tulenevalt pankade infotehnoloogilistest lahendustest). Finantsinspektsioon ei ole seni vastanud Maksejõuetuse teenistusele.

Septembris 2023 andis Maksejõuetuse teenistus justiitsministeeriumile poolaasta ülevaate olulisematest tegevustest, teiste riikide järelvalve kogemustest ning juhtis ministeeriumi tähelepanu teatud lünkadele pankrotiseaduses (*nt riikliku järelvalve teostamine varatute võlgnike üle tsiviilkohtumenetluses, ärikeelu kohaldamise võimatus, ebaotstarbekad menetlussammud menetlustes, haldurite jt tasustamise süsteem*) ning jooksvalt on Maksejõuetuse teenistus teavitanud ka praktika ühtlustamisele kaasa aitamise tegelikust võimatusest (*nt võimude lahusus, pankrotihalduri kutsekandjate võimuvõitlus isiklikes huvides, obstruktsionismi kasutamine Maksejõuetuse teenistuse suunal*).

Maksejõuetuse teenistus on aastal 2023 korraldanud erinevatel teemadel infotunde ja taibutalguid, vastanud meediaväljaannete päringutele, küsimustele ning korraldanud praktika ühtse mõistmise ja ühtlustamise eesmärgil küsitlusi maakohtunikele ja halduritele ja saneerimisnõustajatele ning veebiseminare saneerimisnõustajatele ja raamatupidajatele.

Maksejõuetuse teenistus kontrollis praktika ühtlustamise eesmärgil aasta lõpus ka varatute juriidilisest isikute pankrotimenetluses ajutise halduri tasu tegelikult kättesaamise teematikat aastal 2023. Kõik ajutised haldurid Maksejõuetuse teenistuse teabepäringule ei soostunud vastama. Laekunud informatsiooni kohta esitatud tõendusmaterjal varieerus.

Maksejõuetuse teenistus külastas Soome Pankrotiombudsmani veebruaris 2023 ja Soome Pankrotiombudsman külastas Tallinna augustis 2023. Maksejõuetuse teenistus külastas augustis ka Läti Maksejõuetuskontrolli Ametit. Maksejõuetuse teenistus on aastal 2023 loonud vastastikuse koostöö Soome, Rootsi, Läti, Serbia, Poola, Singapuri, Iirimaa, Kanada, India jt riiklike maksejõuetusvaldkonna järelvalveorganitega.

Maksejõuetuse teenistuse tegevuste lühiülevaated on kõigile kättesaadavad kodulehel.

5. Lõppsõna

Maksejõuetuse teenistus tuvastas aastal 2023 oma ametiülesannete täitmisel, et:

- 1) **Eestis kehtib võlgnikukeskne maksejõuetusõiguse (toime) mudel.** Maksejõuetusmenetlused on ülimalt võlgnikusõbralikud, reeglina kirjalikud menetlused. Kehtiv regulatsioon on võlgnike ja lähikondsete suhtes äärmiselt leebe juriidilise isiku ja

füüsilise isiku kogu elutsükli jooksul hoolimata tuvastatud rasketest juhtimisvigadest ja korduvatest õigusrikkumistest Eesti majanduskeskkonnas.

2) **Võlausaldajad jäävad maksejõuetusmenetlustes kaitseta, st ei saa oma nõuetele rahuldust.** Osaliselt on võlausaldajad kaitseta seetõttu, et pankrotihaldurid peavad regulatsioonist tulenevalt võitlema oma tasu kätte saamise eest, mistõttu neil puudub motivatsioon kõigi võlausaldajate huvides erapooletult, sõltumatult ja võrdselt kõiki koheldes maksejõuetusmenetlusi läbi viia. Võlausaldajad on ammu kaotanud usu maksejõuetusmenetluste kui avalike teenuste kaudu saada rahuldust Eesti ärikeskkonnas ebaausalt käituvate juhtide vastu.

3) **Mis tahes maksejõuetusmenetlus on avaliku huviga menetlus.** Maksejõuetuse kui nähtusega võitlevad kõik riigid. Maksejõuetusest kui nähtusest, mis on tekkinud Eesti ühiskonda väga laiaulatuslikult kättesaadava krediidi võimaldamisega, tuleb avalikult tabudeta rääkida. **Varatul äriühingul, mille lähikondsed tegid raskeid juhtimisvigu ei saa olla äri-, maksu- või pangasaladusi maksejõuetusmenetluste läbiviimisel, kui uuritakse maksejõuetuse põhjuseid ning soovitakse võlausaldajatele tekitatud kahju kiiresti hüvitada.** Kõigile inimestele tuleb finantstarkust õpetada, sh kindlasti enne kui Eestis äri tegema soovitakse hakata. Iga inimene ei pea olema äriühingu omanik või juht. Äriühingu asutamine Maksu- ja Tolliametist sisendkäibemaksu tagasiküsimise viisil isikliku elu rahastamiseks, sh omamata pikaajalist terviklikku äriplaani koos testitud maksvate klientidega neile lisandväärtuse toomiseks, on Eesti ausa ärikeskkonna ja võlausaldajate lubamatu ärakasutamine. Selline süsteemne käitumine rikub kogu Eesti mainet. Keegi ei soovi Eesti ettevõtete või inimestega (äri)asju ajada, kui meid ei saa usaldada. Maksejõuetuse teenistuse hinnangul oleme 2023. aastal kahjuks jõudnud usalduskriisi.

4) Eesti maksejõuetusõiguses ei ole jätkuvalt selgelt kirjas, millistest maksejõuetusõiguses rahvusvaheliselt tunnustatud printsiipidest Eesti maksejõuetusmenetlustes, sh piiriülestes maksejõuetusmenetlustes tuleb menetlejatel lähtuda. **Kehtiv võlgnikusõbralik õigusnormistik selles sisalduvate vastanduvate printsiipidega (näiteks uudne võlgniku enesesüüstamise printsiip versus ligi 20 aastat kehtiv uurimisprintsiip) ei võimalda praktikas ei pankrotihalduril ega Maksejõuetuse teenistusel pankrotivõlgnike lähikondsetelt mingit teavet kätte saada, et pankrotimenetlusi kiirelt ja efektiivselt minimaalsete kuludega läbi viia. Kogu tõendamiskoormus maksejõuetusasjades lasub üksnes riigil (Maksu- ja Tolliametil, pankrotihalduril, Maksejõuetuse teenistusel, prokuröril), mitte võlgnikul või tema lähikondsetel. Asjaolude väljaselgitamine, tõendite kogumine, seletuste saamine on ülemääraselt koormav, kallid ja aeganõudev töö, millega kaasnevad täiendavad kulud riigieelarvele (menetlejate arv, palgafond, bürokraatia jne). Maksejõuetuse teenistuse hinnangul on maksejõuetusmenetlustes tegutsevad riigiasutused, avalike ülesannete täitjad (haldurid, usaldusisikud, saneerimisnõustajad, võlanõustajad), kohtud ja mitmed järelevalveasutused tööga ammu ülekoormatud ja inimesed läbipõlemise äärel. Poliitikakujundajal ja seadusandjal on viimane aeg mõista, et võlgnikukeskses (st võlgnikku soosivas) maksejõuetusõiguse süsteemis (toimemudelis) ei saa ükski riik võlausaldajaid kaitsta ja riigi ärikeskkonda rikkujatest „puhastada“ tsiviil- ja tsiviilkohtumenetlusega. See võis teatud mõõndustega toimida Eestis alates esimesest pankrotiseadusest aastal 1992 kuni umbes aastani 2008–2009 (ulatuslik majanduskriis). Edaspidi kindlasti mitte. Eesti ühiskond ja (äri)inimeste käitumine majanduskeskkonnas on teinud tohutu (digitaalse) arenguhüppe ning **ühiskonnas toimuvate muudatustega peab ennetavalt igakülgset kaasas käima ka maksejõuetusõiguse süsteem****

(toimemudel), sh kiirete, otstarbekate ja eesmärgipäraste maksejõuetusmenetluste (avalike teenuste) kaudu võlgnike ja võlausaldajate vahel tasakaalu leidmine õigluse tagamiseks. Maksejõuetusasjad ja maksejõuetusmenetlus on avalikust huvist lähtuv haldus- ja väärtomenetluse liik, kus uuritakse ja analüüsitakse eraõiguslikes suhetes tehtud raamatupidamiskandeid, mis viisid juhtimisvigadeni, sõlmitud tehinguid ja juhtorganite liikmete (inimeste) käitumist (otsustusprotsessi) makseraskuste tekkimisel.

5) **Hoolimata** Maksejõuetuse teenistuse hinnangul ulatuslikult levinud **raskete juhtimisvigade tuvastamisest** aastal 2023, ei saa Eestis praktikas kiiresti ärikeeldu kohaldada (*sest see on tsiviilasi, mitte haldus- või väärtetoasi*) ning lisaks ei saa kohaldada inimese käitumise muutmiseks sobilikke ettekirjutusi ja muid meetmeid Eesti ühiskonnale (võlausaldajatele) tekitatud kahju kiireks hüvitamiseks või inimese ärikeskkonnas tegutsemise piiramiseks (*näiteks ettekirjutus välja kanditud rahasummade tagasikandmiseks pankrotipessa, äriühingu ostu-müügi keeld või uue asutamise keeld, ühiskondlikult kasuliku töö rakendamine mõjutusvahendina, Eestist lahkumise keeld kuni käitumises muudatuste ilmnemiseni vms*).

6) Eestis kehtib pankrotihalduri kutse kandjate ehk avalikke ülesannete täitjate suhtes järelevalvajate ja järelevalve liikide paljusus. Praktikas tähendab see seda, et järelevalvet kas ei ole üldse või see praktikas ei toimi. Maksejõuetusteenuste omanikul (st riigil endal) ja võlausaldajatel ehk avalikkusel puudub (reaalajas) teave (register) inimeste kohta, kes pankrotihalduri kutse kandjatest millises konkreetses avalikus ülesandes ja millises rollis konkreetsel ajahetkel on, et hinnata selle isiku kvalifikatsiooni, sobivust, kogemust, erapooletust, sõltumatust ning talle kohalduvaid toimingute ja tehingupiiranguid. Nagu eespool Maksejõuetuse teenistuse tegevusaruandes on märgitud, rikuvad pankrotihalduri kutse kandjad, eriti vandeadvokaadist pankrotihalduri kutse kandjad avaliku ülesande täitjale sätestatud õigusnorme ja maksejõuetusõiguses rahvusvaheliselt tunnustatud head tava/eetikakoodeksit. Võrreldes Maksejõuetuse teenistusse 2023. aastal laekunud märgukirjade ja kaebuste arvu Kohtutäiturite ja Pankrotihalduri Kojalt ning Justiitsministeeriumilt saadud viimaste aastate kaebuste madala statistikaga, on selge, et haldusjärelevalvet ajutiste haldurite, pankrotihaldurite, saneerimisnõustajate, likvideerijate, usaldusisikute ja võlanõustajate tegevuse ja tegevusetuse üle pole Eestis ligi kümme aastat sisuliselt tehtud ning 2023. aastal selgus, et ka ei tehta (*vt käesoleva tegevusaruande lisa nr 3*). Juhul, kui kaebuste pinnalt tuleb Kojal või Advokatuuril järelevalvet alustada, siis liikmelisusel põhinevad kutseorganisatsioonid kaitsevad iga hinnaga oma liikmeid ja kutseorganisatsiooni, mitte ei teosta järelevalvet neile usaldatud avaliku ülesande andja (käsundi andja) st Eesti riigi ja maksejõuetusõiguses rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtteid ja häid tavasid järgides. Hetkel kehtivas õiguses sätestatud järelevalvesüsteem ei ole ega saa olla efektiivne ja toimiv. Riik ise ja õiglast maksejõuetusteenust soovivad võlausaldajad on „pantvangis“ – pankrotihalduri kutse kandjatelt ei saa tegutsemisõigust ära võtta isegi juhul kui Maksejõuetuse teenistus on olulised fundamentaalsed õigusrikkumised tuvastanud.

7) Eestis on hetkel kehtiva võlgnikusõbraliku raamatupidamis-, äri- ja maksejõuetusõiguse tõttu praktikas järele jäänud ülivähe pankrotimenetlusi (tsiviilkohtumenetlusi), kus võlausaldajad üheskoos kõigele vaatamata pingutavad ja finantseerivad pankrotimenetlusi (*pankrotihaldureid, advokaate*) teades, et oma raha nad tagasi ei saa või saadu *recovery rate* on praktiliselt olematu. Eestis on umbes 2/3 maksejõuetusmenetlustest üles ehitatud aeganõudvate menetlussammudega erinevate haldusorganite ja kohtute vahel, kus praktikas ei ole mõtet

võlausaldajal pankrotiseadusest kaitset otsima tulla. **Paradigma muutmiseks peab riik ise riikliku järelevalve abil võlausaldajatele tekitatud kahjud vähemalt varatu pankrotivõlgniku lähikondsetelt tagasi nõudma (nt haldusmenetlus, väärteomenetlus)** ja Eesti ärikeskkonnas tavaliste tagatiseta võlausaldajate (välisinvestorite, tarbijate) suhtes lohkava ebaõigluse lõpetama. **Kehtiva pankrotiseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustikuga seda ei ole Maksejõuetuse teenistuse hinnangul võimalik saavutada. Juhul, kui ümmarguselt 130 varatu äriühingu juhtide ja raamatupidajate käitumisega on ühel aastal tekitatud Eesti ühiskonnale (võlausaldajatele ja riigile endale st maksumaksjatele) kahju umbes 50 miljonit eurot,** siis mõelgem üheskoos nende 64 000 juriidilise isiku peale, mis oma majanduslikku seisut teadlikult avalikkuse (võlausaldajate) eest jätkuvalt peidavad (sh teadlikult õigusnorme rikuvad) ning nende 170 000 osaühingu tegeliku ärimudeli ja „lisandväärtuse“ peale, kus ainuosanik ja ainus juhatuse liige on üks ja see sama füüsiline isik (sh mitte Eestis elav füüsiline isik), kes (korrektselt) raamatupidamist ei pruugi pidada ning otsustab pärast Maksu- ja Tolliameti „puudutust“ füüsilise isikuna võlgadest vabastamise menetlusse avalduse kohtule esitada jättes osaühingu võlausaldajad automaatselt pika ninaga. Maksejõuetuse teenistuse 2023. aastal tegevusaruandest lähtuvalt võiks poliitika kujundaja kaaluda ka pankrotimenetlustes võlausaldajatele hetkel kehtiva nõuete rahuldamisjärkude erakorralist kiireloomulist muutmist.

Edukat alanud uut aastat soovides,

Maksejõuetuse teenistus

5. jaanuaril 2024. aastal